

Teater som pedagogiskt verktyg i sexualundervisning

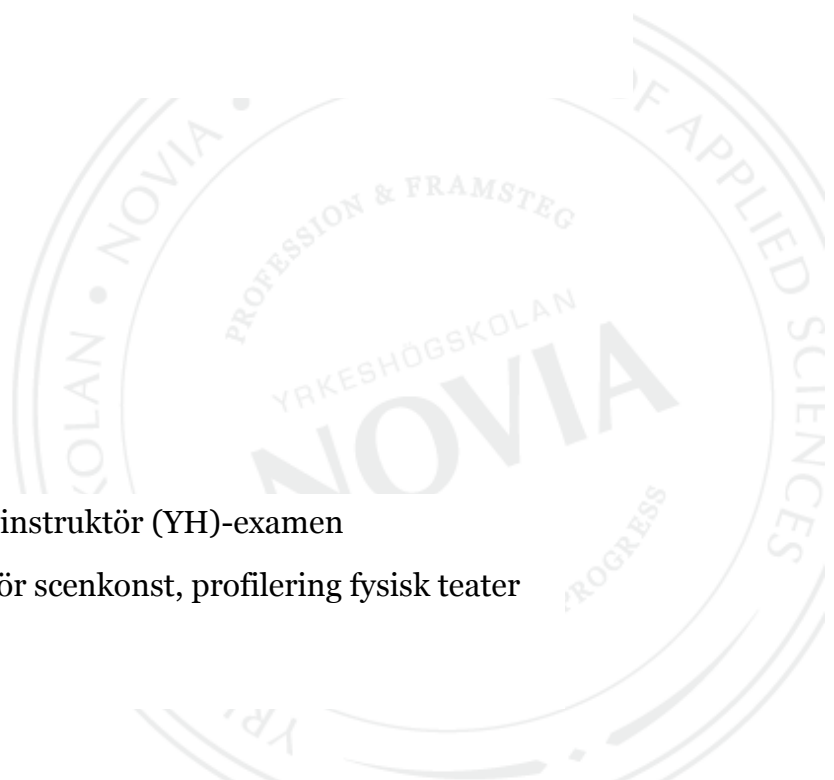
Om utmaningen i att göra en underhållande och samtidigt undervisande föreställning

Jenny Eliasson

Examensarbete för dramainstruktör (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för scenkonst, profilering fysisk teater

Vasa 2011

ABSTRAKT

Författare: Jenny Eliasson
Utbildningsprogram och ort: Scenkonst, Vasa
Inriktningsalternativ/Fördjupning: Fysisk teater
Handledare: Maya Tångeberg-Grischin

Titel: *Teater som pedagogiskt verktyg*

Datum 27.4.2011 Sidantal 26 Bilagor 5

Sammanfattning

Syftet med detta examensarbete är att undersöka om en föreställning om sexualitet med pedagogiska utgångspunkter kan vara både underhållande och undervisande. Orsaken och drivkraften till denna form av teater finns i utvecklingsbehovet av sexualundervisningen i skolan och en vilja att lyfta fram ett annorlunda pedagogiskt verktyg.

Den undersökning som jag gjort baserar sig huvudsakligen på en enkät som besvarats av åskådare som sett sexualundervisningsföreställningen *Konsten att veta* som spelades fyra gånger i januari 2011. Enkäten innehöll en fråga om ålder, en om kön, tre frågor om föreställningen och tre frågor om sexualundervisning och sexualitet.

Resultaten visar att en föreställning med pedagogiska utgångspunkter har ett konstnärligt och undervisande värde och att denna typ av föreställning går att använda som komplement till den ordinära undervisningen. Undervisningsvärdet kunde eventuellt förbättras genom samarbete med Drama i Undervisningen (DIU).

Språk: Svenska Nyckelord: Sexualitet, undervisande teater, underhållande, pedagogik, skådespelararbete, enkät

Examensarbetet finns tillgängligt antingen i webb biblioteket Theseus.fi eller i biblioteket

ABSTRACT

Author: Jenny Eliasson
Degree Programme: Theatre arts, Vaasa
Specialisation: Physical theatre
Supervisor: Maya Tångeberg-Grischin

Title: *Theatre as a pedagogical tool*

Date	27.4.2011	Number of pages	26	Appendices	5
------	-----------	-----------------	----	------------	---

Summary

The purpose of this bachelor thesis is to explore whether a pedagogical performance about sexuality can be both entertaining and educational. The cause and driving force is in the developmental need of sexual education in schools and a will to introduce a different kind of pedagogical tool.

The research is mainly based on a questionnaire that was answered by spectators of the educational sexuality performance *Konsten att veta* (The art of knowing) that was performed in January 2011. The questionnaire had one question about age, one about gender, three questions about the play and three about sexuality.

The result shows that a pedagogical performance has a value both in art and education, and that it is possible to use it as a complement to the classic teaching. The educational value could be increased by joining forces with Drama in Education (DIE).

Language: Swedish Key words: sexuality, educating theatre, entertaining, pedagogy, acting, questionnaire

The examination work is available either at the electronic library Theseus.fi or in the library

TIIVISTELMÄ

Tekijä: Jenny Eliasson
Koulutusohjelma ja paikkakunta: Näyttämötaide, Vaasa
Suuntautumisvaihtoehto: Fyysinen teatteri
Ohjaaja: Maya Tångeberg-Grischin

Nimike: *Teatteri pedagogisena työkaluna*

Päivämäärä 27.4.2011 Sivumäärä 26 Liitteet 5

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia voiko pedagoginen näytelmä seksuaalisuudesta olla sekä viihteellinen että opetuksellinen. Syy ja kannustin tämän tyyppiseen teatterimuotoon on koulujen kehitystarve seksuaaliopetuksessa ja halukkuuteni nostaa esiin pedagogisesti erilainen työkalu.

Tekemäni tutkimus perustuu pääasiassa kyselyihin. Vastaajina olivat katsojat, jotka näkivät seksuaalisuusnäytelmän *Konsten att veta* (Tiedon taito). Näytelmää esitettiin neljä kertaa tammikuussa 2011. Kysely sisälsi yhden kysymyksen iästä, yhden kysymyksen sukupuolesta, kolme kysymystä näytelmästä sekä kolme kysymystä seksuaaliopetuksesta ja seksuaalisuudesta.

Tulokset osoittavat, että pedagoginen lähtökohta antaa näytelmälle sekä taiteellista että opillista arvoa ja näytelmää voidaan myös käyttää täydentämään tavallista opetusta. Opetusarvoa saattaisi lisätä yhteistyö Draama Opetuksen kanssa.

Kieli: Ruotsi Avainsanat: Seksuaalisuus, opettava teatteri, viihteellinen, pedagoginen, näyttelijätyö, kysely

Opinnäytetyö on saatavilla joko ammattikorkeakoulujen verkkokirjastossa Theseus.fi tai kirjastossa

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Källor, nyckelkoncept och metoder.....	3
1.1.1	I föreställningen.....	3
1.1.2	I examensarbetet.....	3
2	Enkäten.....	4
2.1	Frågorna.....	5
2.1.1	Kön.....	5
2.1.2	Ålder.....	5
2.1.3	Fråga 1.....	5
2.1.4	Fråga 2.....	5
2.1.5	Fråga 3.....	6
2.1.6	Fråga 4.....	6
2.1.7	Fråga 5.....	6
2.1.8	Fråga 6.....	7
2.2	Enkäten och verkligheten.....	8
2.3	Postkortet.....	12
3	Processen.....	12
3.1	Marknadsföring.....	12
3.2	Manus.....	12
3.3	Framställning.....	13
3.4	Personlig utmaning.....	14
4	Underhållande och undervisande.....	16
4.1	Mål och resultat.....	16
4.1.1	Underhållande.....	17
4.1.2	Undervisande.....	19
4.1.3	Konstruktivistiskt tillvägagångssätt.....	21
4.2	Inlärningssätt och multipla intelligenser.....	22

4.3	Vidare forskning	24
4.4	Förbättringar inför framtiden	24
5	Sammanfattning.....	26
	Källförteckning.....	27
	Övrig användbar litteratur	28

Bilageförteckning

Bilaga 1	Enkäten
Bilaga 2	Postkortet
Bilaga 3	Programbladet
Bilaga 4	Manuset
Bilaga 5	Enkätsvaren

Tabellförteckning

Tabell 1.	Enkätfråga 4 Tonåringar.....	9
Tabell 2.	Enkätfråga 4 Äldre personer	9
Tabell 3.	Enkätfråga 1 Tonåringar.....	10
Tabell 4.	Enkätfråga 1 Äldre personer	10
Tabell 5.	Enkätfråga 2 Tonåringar.....	18
Tabell 6.	Enkätfråga 2 Äldre personer	18

1 Inledning

I lågstadiet hade jag en klasslärare som hade ett huvudmål med oss i klassen; vi skulle bli vettiga medborgare. Detta ville hon åstadkomma genom att betona två ämnen; vett och etikett, samt sexualundervisning. Då man utövar det man lärt sig i vett och etikett finns det en hel del som kan göras fel. Konsekvenserna är dock i det stora hela inte farligare än en röd nyans i ett generat ansikte.

Då man utövar det man lärt sig i sexualundervisningen finns det också en hel del fel som kan göras. Inom sexualiteten, som jag definierar noggrannare i ett senare kapitel, kan däremot konsekvenserna vara värre. I värsta fall kan de vara fatala, även för någon annan än dig själv.

I årtal har jag diskuterat, läst, upplevt, och lyssnat på berättelser om sexualitet. Så fort tabukänslan hos de jag talar med lagt sig, fascineras jag över kunskaps törsten de, precis som jag, har i ämnet. I dessa diskussioner har jag många gånger blivit häpen över den utspridda okunnighet som finns, och jag har blivit bestört över hurdana konsekvenser den okunnigheten kan föra med sig¹.

Från denna grogrund kom idén om att själv upplysa andra om sexualitet. Redan i gymnasiet fanns ”hålla lektioner i sexualundervisning” med på min lista över saker jag vill göra i mitt liv². Många gånger har jag i mitt eget huvud lagt upp hela lektioner i sexualundervisning, men jag har alltid skjutit det på framtiden. Den framtiden kom ifatt mig då en idé slog mig i en av många livliga diskussioner i klassen om sexualitet. Till min utbildning hör både pedagogik och teater, varför inte göra en pedagogisk teaterföreställning om sexualitet. I den stunden visste jag att jag var fast, och att jag äntligen skulle få göra något jag länge velat, fast nu på ett roligare sätt än jag tänkt mig från början.

Mitt mål är en underhållande och samtidigt undervisande föreställning. Utmaningen ligger i att balansera mellan underhållningen och undervisningen, det ena kunde nämligen lätt överskugga det andra. För att inte göra projektet för allmänt var jag tvungen att förkorta

¹ Jag har till exempel läst om ett våldtäktsfall på Åland där försvaret använde sig av argumentet ”hon åt p-piller och hade ingen pojkvän, klart att hon då ville ha sex”.

² Med på listan finns också bland annat; ”Bygga flytande bastu”, ”Skaffa en katt av rasen Savannah” och ”Besöka en lönnsirapsfabrik i Kanada”.

och ta bort. Jag prioriterade målgruppen 13-18 åringar och valde bort till exempel prostitution, porr, och ämnen redan undervisade i skolan som anatomi och könssjukdomar. Mitt syfte är inte att ersätta vanlig sexualundervisning i skolan, utan att fördjupa, berika och nyansera den.

För att uppnå balans mellan underhållning och undervisning skriver jag själv manuset, och låter två professionella skådespelare handleda mig. Den ena skådespelaren handleder mig i att få fram en underhållande och informationsrik föreställning, medan den andra vägleder mitt fysiska framträdande.

Tillvägagångssättet i arbetet är konstruktivistisk. Det vill säga att jag strävar efter att lära publiken hur de kan lära sig själva genom föreställningen, men också genom enkäten (bilaga1.) de fyller i, och postkortet (bilaga2.) de får när de fyllt i enkäten.

Teaterformen jag använder mig av är fysisk teater, vilket jag snart studerat i fyra år med Maya Tångeberg-Grischin som inriktningsansvarig. För att framställa en föreställning inom fysisk teater är det vanligt att först utgå från en idé och sedan påbörja karaktärsarbete, eller tvärtom. Jag hade redan en idé så jag visste vilken sorts karaktärer jag ville sikta in mig på, de skulle gärna se coola och svängiga ut. Eftersom den svängiga dansen locking och den coola kampsporten kung fu är ämnen vi har i skolan så valde jag dem som grund för mina karaktärer. Utan denna fysiska bakgrund och detta för mig invanda sätt att framställa en föreställning skulle mitt konstnärliga slutarbete *Konsten att veta* ha varit en mycket större utmaning än det redan var. Jag vet inte hur jag skulle ha skiljt på mina två karaktärer (Idun och Balder) om jag inte haft den fysiska teatern som grund. Nu kunde man se på kroppsspråket vem som var på scen, men skulle man ha vetat det utan deras kännpaka stilar?

1.1 Källor, nyckelkoncept och metoder

1.1.1 I föreställningen

Källorna och inspirationen till föreställningen *Konsten att veta* har varit många och mångsidiga. Jag har läst böcker, tidningsartiklar och hemsidor, jag har sett dokumentärer, TV-program och pornografi på Internet. Jag har också talat med bekanta, obekanta, homosexuella, heterosexuella, utbildade och outbildade inom sexuallära och pedagogik och jag har inspirerats av mina egna sexualundervisningstimmar från högstadiet och gymnasiet. Svårigheterna har inte legat i att få tag på väsentlig information, utan i att skära ner den och komprimera informationen tills jag har den mängd jag behöver för att göra en pjäs på tjugo minuter.

I föreställningen förklarar jag ord som; orgasm, utlösning, p-piller och penetrering, mest för att göra föreställningen mer underhållande. Här jag förutsätter att publiken känner till ord som; ejakulationsmängd, Viagra, testiklar, könssjukdomar, klitoris och blygdläpp. Detta eftersom jag inte vill nedvärdera publikens intelligens, samtidigt som jag vill att de ska höra dessa ord i avslappnade förhållanden för senare att förknippa dem med positiva situationer.

Som undervisningsmetod har jag använt mig av ett konstruktivistiskt tillvägagångssätt, att lära andra lära sig själv. Jag har strävat efter att visa publiken hur och varifrån de själva kan söka information och att det är bra att söka från flera olika källor om informationen verkar kortfattad eller felaktig. Detta poängterade jag bland annat genom att lägga till frågan ”Var söker du svar på dina frågor om sexualitet?” till enkäten, så att publiken, när de fyllde i enkäterna, ännu en gång kunde reflektera över om de söker på ett mångsidigt sätt eller om de söker information över huvudtaget.

1.1.2 I examensarbetet

Källorna till det skriftliga examensarbetet har varit färre än till det konstnärliga. I det skriftliga examensarbetet har jag tytt mig till den enkätundersökning (bilaga1.) som publiken har svarat på i samband med föreställningarna. Orsaken till att jag valde just de frågorna jag valde i enkäten behandlas i nästa kapitel.

Sexualitet definieras av Erja Korteniemi-Poikela och Raisa Cacciatore³:

”Sexualitet är en upplevelse av att vara accepterad i relation till andra, förmåga att njuta av kroppen och att uppleva den som värdefull samt interaktion som bygger på ömhet och en vilja att göra någonting gott. Sexualitet är en form av naturlig mänsklig skönhet och positivt laddad spänning mellan två individer.”

I detta examensarbete syftar jag dock på sexualiteten kring själva sexakten eftersom det är det som min föreställning och enkäten handlar om.

I källförteckningen namnges alla källor både till det skriftliga och till det konstnärliga examensarbetet förutom de pornografiska sidor jag besökt på nätet. Sidorna med pornografiskt innehåll undviker jag dels för att jag inte direkt tagit information därifrån, och dels för att inte verka rekommendera läsare att använda sig av pornografi i sexualundervisning. Däremot anser jag det vara bra för sexualundervisare att se vad ungdomarna ser på på Internet så att läraren känner till varifrån ungdomar får en stor del av sin syn på sex.

2 Enkäten

Enkäten ”Dramapedagogisk undersökning, våren 2011” består av en fråga om kön, en om ålder, tre frågor om föreställningen och tre frågor om sexualitet (bilaga 1). I skolorna svarade totalt 67 elever. Majoriteten var 16 år och könsfördelningen var jämn. Under festivalen svarade totalt 74 personer där majoriteten var 20-29 år, av dessa var 47 kvinnor och 27 var män (bilaga 5).

I bilaga 5 kan man se statistiken över alla svar från enkäten. I de frågor där det finns färre svar än det finns personer som svarat har några helt enkelt låtit bli att svara. Tre av enkäterna från festivalen var så ofullständigt ifyllda att jag tog bort dem helt och hållet.

I frågorna 1, 3 och 6 där man skall svara med egna ord har jag endast tagit i beaktande svaren jag fått i skolorna. Jag valde att göra så eftersom jag ville få en bild av hur ungdomarna påverkades av föreställningen. I fråga tre ville jag veta specifikt vad ungdomarna anser vara viktigt i sexualundervisningen. De vuxnas svar består mest av gissningar, antaganden, eller svar på vad de själva ännu känner att de borde lära sig och är därför ointressanta för den här undersökningen.

³2001, 7: *Sexualiteten steg för steg.*

2.1 Frågorna

2.1.1 Kön

Till en början ville jag inte införa frågan om kön eftersom det kan påverka mitt sätt att se på svaren på grund av omedvetna fördomar om könen. När jag sedan jämförde med andra undersökningar insåg jag att könet kan spela en stor roll i hur man svarar på enkäter och att det kan påverka hur jag eller andra, i framtiden sätter upp dylika föreställningar. Enligt undersökningen Koululaisten tiedot seksuaaliterveydestä⁴ skilde sig resultaten markant mellan könen. I undersökningen hade 40 % av flickorna och 12 % av pojkarna goda kunskaper i sexualitet. Så stora skillnader är viktiga att beakta och senare ta med i beräkning när man planerar flera projekt i framtiden.

2.1.2 Ålder

Åldern tog jag med för att kunna jämföra intresset och sättet att se på föreställningen mellan olika åldrar. Jag hade i det skedet hoppats på större åldersskillnader bland eleverna i skolorna där jag spelade men slutligen blev det bara gymnasieettor jag spelade för. Större skillnad mellan åldrarna fick jag dock under festivalen (The Floor is on Fire).

2.1.3 Fråga 1.

”Lärde du dig något nytt av föreställningen? JA/NEJ (ringa in ditt alternativ) I så fall vad?”

Med denna fråga ville jag se om föreställningen blivit undervisande, om informationen jag visat/berättat gått fram eller om det endast blivit en underhållande teaterföreställning. Svaren önskade jag sedan jämföra med svaren från fråga 2.

2.1.4 Fråga 2.

”Fann du föreställningen underhållande? Ge betyg från 1-5 där ett är inte alls och fem är mycket.”

⁴ Kontula O. m.fl. 2001, 102: *Skolelevs kunskap i den sexuella hälsan* (egen översättning).

Denna fråga ville jag jämföra med fråga 1 för att få fram huvudtemat i detta examensarbete: går det att framställa en föreställning om sexualitet som både är underhållande och undervisande? Om publiken visade att de lärt sig något och att de samtidigt tyckte pjäsen varit underhållande så skulle jag veta att jag nått mitt mål. Det skulle i sin tur betyda att jag kan fortsätta med detta koncept också i framtiden.

2.1.5 Fråga 3.

”Vad tycker du att är viktigt att ungdomar i din ålder borde lära sig inom sexualundervisningen?”

Med frågan ovan ville jag få fram om det var något väsentligt jag kunde ta upp ifall jag eller någon annan, fortsätter producera sexualundervisande föreställningar. Samtidigt ville jag att publiken själva skulle tänka på vad de behöver lära sig och kanske detta sedan skulle resultera i att de själva efteråt tog reda på eller diskuterade vidare med varandra efter föreställningen.

2.1.6 Fråga 4.

”Känner du dig fullärd inom sexualitet? Ge betyg från 1-5 där ett är inte alls och fem är mycket.”

Fråga 4 lade jag till som en kuggfråga eftersom det enligt min åsikt inte går att vara fullärd inom något ämne, särskilt ett som innefattar en själv och andra människor. Detta beskriver jag närmare i kapitel 4.2.2 och 2.2.

2.1.7 Fråga 5.

”Var söker du svar på dina frågor om sexualitet? Internet. Böcker. Kompisar. Föräldrar. Hälsovårdaren. Ren gissning. Övrigt, varifrån?”

Med den här frågan ville jag visa att det finns flera olika källor om man undrar något samtidigt som jag ville bekräfta antagandet att Internet och kompisar är de mest valda

alternativen hos ungdomar. När man vet varifrån ungdomar får sin information, kan man också ta reda på vad de vet och var det brister i kunskapen. Ren gissning lade jag till som alternativ för att det i kombination med andra källor så är det inte en så dålig metod. Ren gissning bygger ofta på logiskt tänkande, förnuft, men om man inte kombinerar det med något annat så kan det också bygga på felaktig information och myter. Här var männen modigare att erkänna att de ibland gissar sig fram, och de som valde det alternativet valde i samtliga fall också andra alternativ. Kvinnor vet mera inom sexualitet⁵, vad de borde arbeta mera på är kanske att våga slappna av ibland, låta fantasin flöda och ibland helt enkelt gissa sådant som de inte vet.

2.1.8 Fråga 6.

”Kände du medkänsla med karaktärerna i pjäsen? Ge betyg från 1-5 där ett är inte alls och fem mycket. Motivera.”

Med den här frågan ville jag ytterligare se om underhållningen och undervisningen gick hand i hand. Jag ville se om karaktärerna var mänskliga nog att tro på, om man kunde ta deras budskap på allvar eller avfärdade dem som oseriösa karikatyrer. Frågan visade sig dock vara konstigt formulerad och många lät bli att svara på den just för att de inte förstod vad jag sökte för svar. De som svarade tolkade frågan mera som ”Kan du tänka dig själv in i denna situation?”. Den oklara frågan gav däremot tillfälle åt många att vädra sina tankar om föreställningen och jag fick mycket bra kritik från både skolorna och festivalen. I Karis-Billnäs gymnasium berättade jag inte i min presentation att jag använde mig av en annan teaterform än den klassiska⁶, nämligen fysisk teater. Några av de elever i Karis-Billnäs gymnasium som svarade på fråga 6 meddelade att karaktärerna var överdrivna och mera lämpade för lågstadieelever. Eleverna i Vasa övningsskola som hade fått denna information uttryckte inte att karaktärerna var överdrivna.

⁵ Kontula O. m.fl. 2001, 102: *Koululaisten tiedot seksuaaliterveydestä.*

⁶ Med klassisk teaterform syftar jag på den form av teater, baserad på Stanislavskijs läror, som bland annat undervisas i Actors Studio i New York, och som visas på de flesta teaterscener i västvärlden.

2.2 Enkäten och verkligheten

Genom att jämföra svaren på fråga 4 i enkäten (bilaga 5) med en undersökning av Väestöliitto Väestöntutkimuslaitos⁷ kan jag se skillnaden mellan vad ungdomar vet och vad de tror att de vet om sexualitet⁸. Väestöliittos undersökning har undersökt ca 30 000, 15-åringar i hela Finland medan min undersökning har undersökt ca 70, 16-åringar i två skolor där jag visat mitt slutarbete, slutledningarna är alltså mera en hänvisning till ungdomars synpunkter än ren fakta⁹.

Som jämförelse till ungdomarnas svar har jag under slutarbetsfestivalen ”The Floor is on Fire”¹⁰, bett publiken fylla i samma enkät (bilaga 1). Publiken i festivalen som svarat på enkäten väljer jag att benämna ”Äldre personer” och ungdomarna i skolorna som besvarat enkäten benämner jag ”Tonåringar”. Dessa benämningar kommer jag att använda genom hela arbetet.

I enkäten frågar jag om svarspersonen känner sig fullärd inom sexualitet (fråga 4). Svaret begär jag i form av ett betyg från 1-5, där ett är inte alls och fem är mycket. Resultaten av vad ungdomarna svarat har jag sedan jämfört med var äldre personer svarat. Vid alla tillfällen var det flera som svarade med ojämna tal som till exempel 0, 4-, 3+, 2,5 eller 3-4, dessa avrundade jag till närmaste heltal de blev 1, 4, 3, 2 och 3. Orsaken till att jag avrundat neråt är att jag anser att om man svarar 3,5 så är man inte beredd att svara 4, utan drar mera neråt. Då någon svarat 0, eller 6, har jag avrundat till den siffra som är närmast och som finns som svarsalternativ (1 och 5). De som låtit bli att svara på vissa frågor har jag inte tagit med i statistiken.

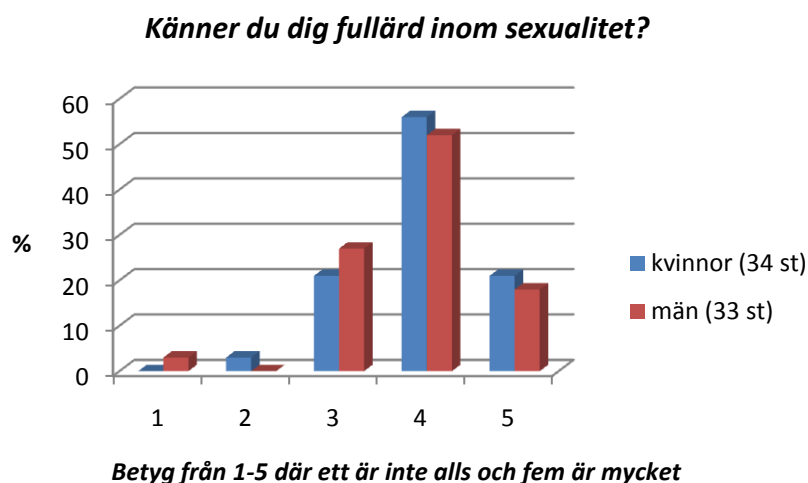
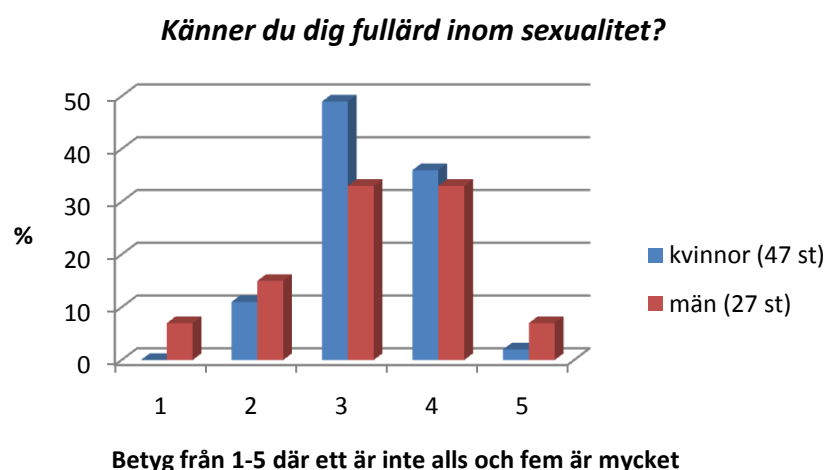
I enkätfråga nummer 4 har jag använt ordet ”fullärd” med avsikten att påvisa ungdomars orealistiska syn på vad de kan eller anser sig borde kunna om sexualitet. Själv anser jag att man aldrig kan bli fullärd inom något område. Denna åsikt delas av flera Äldre personer som bland annat svarat: ”ALDRIG”, och ”Fullärd blir man aldrig” i enkäten, trots att jag varken frågade efter eller gav extra utrymme för vidare förklaring utöver betyget 1-5.

⁷ Väestöliitto Väestöntutkimuslaitos är en organisation inom social- och hälso-branschen i Finland. Undersökningen från 2001 heter ”Koululaisten tiedot seksuaaliterveydestä” – ”Skolelevers kunskap om den sexuella hälsan” (egen översättning), och undersöker 15 åringars kunskap. (Väestöliitto, 2011).

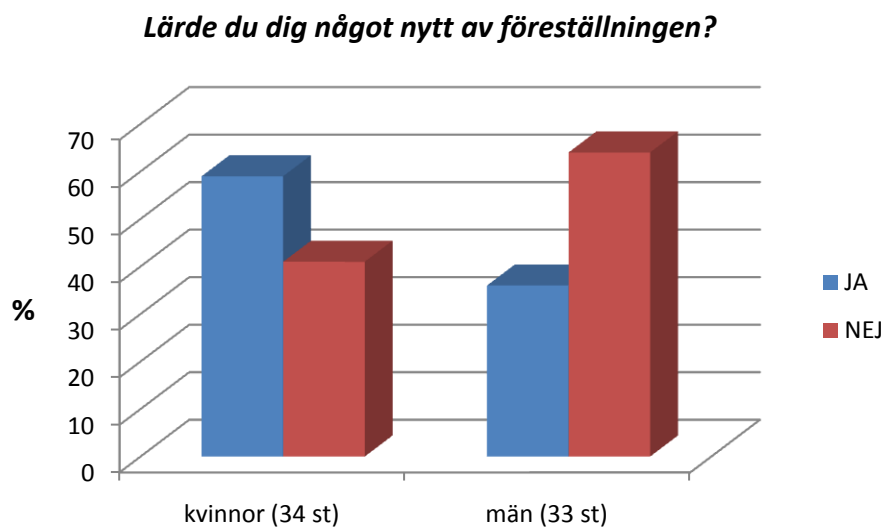
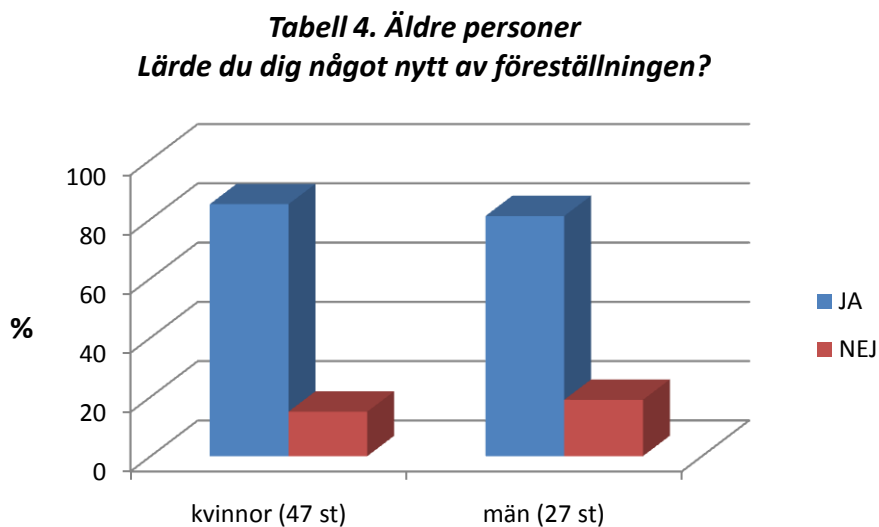
⁸ Kontula m.fl. 2001: *Koululaisten tiedot seksuaaliterveydestä*.

⁹ Karis-Billnäs gymnasium i Karis och Vasa övningskolas gymnasium i Vasa.

¹⁰ Yrkeshögskolan Novias fysiska teaterlinjes slutarbetsfestival 28-30 januari 2011 på teater Casa i Vasa.

Tabell 1. Enkätfråga 4 Tonåringar**Tabell 2. Enkätfråga 4 Äldre personer**

Jämför man enkätfrågorna sinsemellan ser man att Tonåringar anser sig själva vara mera ”fullärda” inom sexualiteten än Äldre personer. Detta kan ordspråket ”*Ju mer man lär sig, desto mer märker man hur lite man kan*” säkert delvis förklara. Oavsett orsak, kvarstår ändå problemet att lära ut ett ämne till någon som redan anser sig veta allt. Svaren på fråga 1 i enkäten visar på detta problem. De Äldre personerna, som enligt sig själva inte är fullärda, anser sig i stor utsträckning ha lärt sig något nytt av föreläsningen. Medan Tonåringarna som anser sig mer fullärda tyckte att de lärde sig mindre. Skillnaden mellan äldre och yngre män i enkätfråga 1 skiljer sig hela 45 %, kanske sexualutbildningen borde fortsätta ännu efter att utbildningen på andra stadiet avslutats. Jag jämför enkätfråga 4 och 1 mera i kapitel 4.2.2.

Tabell 3. Enkätfråga 1 Tonåringar**Tabell 4. Enkätfråga 1 Äldre personer**

Sexualterapeut Suss Åhman på Folkhälsan har noterat att ungdomar även övertygar sin omgivning om hur mycket de kan ”Vi tror att unga vet mycket eftersom de svänger sig med avancerade uttryck som multipla orgasmer. Men när jag ber dem förklara vad det betyder så är det inte alls säkert att de kan”¹¹. Under 90-talets recession slutade hälsolära 1994 undervisas som obligatoriskt ämne i skolorna. Som följd av det ökade under 20-åringars

¹¹ Jungell Johanna 2011 26 januari, 15: Lektionen då alla elever lyssnar, Vasabladet.

aborter med ungefär en femtedel¹². Tjugo år senare infördes hälsokunskap som obligatoriskt ämne till skolorna igen¹³. Nu tampas lärarna med det för många nya ämnet, som inte funnits på allas schema under tjugo års tid. Under den här tiden har Internet utvecklats enormt och det är vanligen därifrån ungdomarna nuförtiden söker information om sexualitet (enkätfråga 5). Informationen från Internet kan vara bristfällig eller rentav felaktig och många tar sin kunskap ifrån pornografi¹⁴. Enligt Suss Åhman vet de flesta tonåringar att pornografi inte visar verkligheten, men de känner inte till vad som skiljer verkligheten och pornografin åt¹⁵.

I enkäten tyckte några Tonåringar att min föreställning var för personer i de yngre tonåren och inte för dem som går på gymnasiet, de ansåg antagligen att så många i gymnasieåldern redan varit med om allt som behandlades i pjäsen. Föreställningen handlade om att söka information om sexualitet, men framförallt om samlag i praktiken. Även här har ungdomarna en orealistisk syn på verkligheten. Enligt Koululaisten tiedot seksuaaliterveydestä¹⁶ har 25 % av 15-åringarna haft samlag och vid 17-18 års ålder är 50 % av ungdomarna oskulder, pojkarnas procent är lite högre än flickornas. Därmed passar pjäsens innehåll bra till alla tonåringar då skillnaderna mellan olika ungdomars sexualdebut skiljer sig så radikalt från varandra.

Många anser att ungdomars sexualkunskap kunde förbättras avsevärt¹⁷. Både andras och min egen undersökning visar på att det kanske inte är endast i själva sexualundervisningen som problemet ligger, utan i de ungas attityd till informationen de får. Vad som behövs är statistik och fakta på vad som går inom gränserna för normalt (icke sjukligt eller skadligt för en själv eller andra), innan själva sexualundervisningen kan påbörjas. Ungdomarna behöver upplysas om att informationen de tar del av är nödvändig och att kompisar inte vet så mycket som de ger sken av att göra.

¹² Kontula O. m.fl. 2001, 7: *Koululaisten tiedot seksuaaliterveydestä*.

¹³ Jungell Johanna 2011 26 januari, 15: *Lektionen då alla elever lyssnar*, Vasabladet.

¹⁴ Ryder Richardson A. 2009: *The Sex Education Show, Season 2*.

¹⁵ Jungell Johanna 2011 26 januari, 15: *Lektionen då alla elever lyssnar*, Vasabladet.

¹⁶ Kontula O. m.fl, 2001, 80, 83: *Koululaisten tiedot seksuaaliterveydestä*.

¹⁷ Med ordet många syftar jag på bland annat: Kontula m.fl. 2001, Korteniemi-Poikela E. & Cacciatore R. 2001, Janouch K. 1995 och Edvall L. 1996.

2.3 Postkortet

I min föreställning *Konsten att veta* är huvudbudskapet att man ska ta reda på om man undrar. Jag nämner biblioteket, Internet och andra källor men jag ger inte anvisningar var i biblioteket det finns passande böcker eller vilka hemsidor man kan besöka. Det här problemet åtgärdade jag genom att göra ett postkort(bilaga 2) med förslag på hemsidor, tv-serier, radioprogram och böcker, kortet delade jag ut efter varje föreställning. Jag lade också dit några av orden jag hade på min tärning för att påminna om att man också kan fråga andra människor eller lita på att respekt och förnuft tar en långt. På kortet står också var i biblioteket man kan finna litteratur om sexualitet ifall man inte vågar fråga av bibliotekspersonalen. Bakgrundsbilden på kortet har sitt ursprung från boken *Kama Sutra*¹⁸.

3 Processen

3.1 Marknadsföring

Jag marknadsförde genom att först skicka ett informations e-post till olika skolor i Vasanejden och till Karis (min hemort). Några dagar senare ringde jag upp och frågade om de läst sin e-post. De som inte hade det fick e-posten en gång till. En del skolor fick jag ringa till flera gånger. Svaret var oftast att intresset var stort men pengarna tröt.

3.2 Manus

Min ursprungliga idé var en sexualundervisande föreställning med två karaktärer, en flicka och en pojke. Med hjälp av en rosett skulle jag byta karaktär på scen, pojken skulle ha rosetten runt halsen och flickan skulle ha den i håret. Namnen ville jag att skulle tas från den nordiska mytologin för att visa på starka individer som finlandssvenskar kan identifiera sig med. Som teknik valde jag pantomim och akrobatik, det sistnämnda mest för att utmana mig själv.

I juni började jag läsa om sexualitet och i juli började jag skriva på manuset. Då visste jag att jag ville rikta mig till tonåringar. När jag skrivit hälften och det bara resulterat i ett

¹⁸ Essential alchemy, 2010: *Mama's who loved Kama*.

ensidigt ordflöde tog jag i med hårdhandskarna. Jag drog ner betydligt på historien där de funderar på sin sexuella läggning, träffas, undrar, tvekar, har sex, gör slut och kommer över det. För att hålla mig till en tjugominuters föreställning beslöt jag mig slutligen att bara använda mig av tankarna innan och efter samlag.

Jag ville ha med ett föremål som jag kan manipulera¹⁹ under min föreställning, valet låg mellan en boll och en stor kub (tärning). Eftersom en boll är rörelsemässigt för oförutsägbar så blev det en tärning. Ursprungligen hade jag tänkt att den skulle vara av trä men efter ett försök med detta fastslog jag att en tärning av trä var för tung och tog skada för lätt. Så jag sågade sönder en madrass och gjorde en mjuk version istället. Orden på tärningen har ändrats flera gånger. Syftet var att orden skulle visa olika sätt och ställen man kan söka information på. I den slutliga versionen finns orden; *respekt, erfarenhet, google, tänk själv, förnuft* och *biblioteket*. Jag betonade förnuftet genom att lägga till synonymet ”tänk själv”. Och för att betona det ytterligare använde jag mig inte av alla ord på tärningen i föreställningen för att låta publiken tänka ut själva vad resten av orden kan användas till.

Homosexualitet ville jag ta upp i föreställningen, utan att det tog över hela föreställningen. Det löste jag slutligen genom att karaktären Idun hade lesbiska mammor. Det faktum att hon hade två mammor kunde dock också tolkas som att hon var ett skilsmässobarn. Slutligen nämnde Idun homosexuell sex som ett föredöme för heterosexuell sex.

Kondomen valde jag medvetet bort just för att publiken skulle reagera på att den saknades. Med det önskade jag att de själva skulle betona betydelsen av att använda kondom. Så genom att inte nämna kondomen, betonade jag dess värde. Det här visade sig ha noterats att flera i publiken som i enkäten (fråga 3) påpekade att kondomen och andra preventivmedel är viktiga att ta upp inom sexualundervisningen.

3.3 Framställning

Jag började med att arbeta fram grunden för de fysiska karaktärerna. Med dem i fickan tog jag hjälp av handledare Sonja Ahlfors för att få en början på mitt arbete. Därefter tog jag mig an manuset. Bit för bit lade jag till rörelser och tankar tills jag hade en helhet, jag

¹⁹ Enligt svenska akademiens ordlista: omärkligt påverka el. styra i önskad riktning. I det här fallet handlar det om att arbeta med ett föremål för att betona eller markera något eller någon i en pjäs genom att behandla föremålet på olika sätt.

beskriver detta närmare i ett senare kapitel. När helheten var klar kunde jag se vad som behövde justering, särskilt i handlingen. Här hjälpte Ahlfors mig vidare igen. Efter fler genomgångar fick jag hjälp av min andra handledare Steina Öhman. Hon såg ytterligare oklarheter i både handling, rörelse och fysiska karaktärer som jag kunde rätta till. Särskilt kontrollerade både Öhman och Ahlfors att jag följde Stanislavskijs syn på rörelser:

”/.../ på scenen får det inte finnas någon gest bara för gestens skull. Försök därför låta bli det, så undviker ni samtidigt tillgjordhet, posering och andra faror.”²⁰

Efter en session med min huvudlärare Maya Tångeberg-Grischin kunde jag med gott samvete ha premiär den fjortonde januari i Karis-Billnäs gymnasium. I Karis fyllde de första personerna i enkäten.

3.4 Personlig utmaning

Den stora utmaningen för mig låg i att kunna spela två helt olika karaktärer samtidigt och göra naturliga byten mellan dessa. Medan jag utarbetade manuset märkte jag redan hurudana ungdomar som utformades. De var avslappnade och coola på utsidan, men osäkra på insidan. Idén om att han skulle ha en rosett runt halsen och hon en på huvudet fanns med från allra första början och när jag märkte att det fungerade behövde jag inte fundera på alternativ.

En praktisk svårighet jag var tvungen att överkomma var att inse mina restriktioner gällande tiden. Jag ville jobba med pjäsen flera timmar per dag, men redan efter en timme började inspirationen tryta och inget jag gjorde efter det kunde jag senare använda. Jag fick acceptera att jag jobbade bäst en till två timmar om dagen och när jag insett det kunde jag lugnt organisera dagen bättre så jag fick mera gjort. Dagen inleddes efter det oftast med att skriva på manuset eller ringa runt till skolor, skriva e-post och ansöka om pengar. Efter det for jag ut och springa, lite längre varje dag, när jag återvände stretchade jag grundligt. Sedan låste jag in mig i ett rum och jobbade intensivt med en ny scen av pjäsen i en timme. När jag kom ut koncentrerade jag mig på att laga mat och eftermiddagen gick åt att hitta kläder och jobba med tärningen (tog 24 timmar i anspråk). Så gick mina dagar och med denna grund gick jag mot en färdig föreställning.

²⁰Stanislavskij Konstantin 1986, 79: *Att vara äkta på scen.*

Kläderna ville jag ha lösa så att de kunde visa både en ung man och en ung kvinna utan att avslöja min egen kvinnokropp. Därför passade en munkjacka som överdel. Byxorna och skorna skulle visa på en ungdom av båda könen så byxorna hade en hip-hop stil men var införskaffade på H&M's kvinnoavdelning och skorna var mörka, slitna och åtsittande. Rosetten skulle synas bra så den fick vara färggrann medan allt annat gick i grå-svart skala, skosnörena fick samma orange färg som rosetten för att helheten skulle se bra ut.

Karaktärsarbetet påbörjades samtidigt som jag efter hand sökte passande kläder. Utifrån det jag dittills visste om karaktärerna började jag söka fram grundläggande kroppar till dem. Här stötte jag på mitt första problem. Hur jag än ändrade och provade mig fram påminde de båda karaktärerna för mycket om varandra. Jag försökte lösa det genom att den ena kroppen hade kung fu som grund och den andra rörde sig i lockings²¹ anda. Det här fungerade delvis men kärnan till problemet kvarstod. Det fann min handledare Öhman i ett mycket senare skede då hon upptäckte att båda karaktärerna tar sina steg i halvtakt. Genom att ändra Iduns steg till heltakt kunde detta problem till slut rättas till. Rösterna skulle också vara olika, jag valde bort en typisk mansröst och en typisk kvinnorröst för jag ville inte ha stereotypa könsroller. Iduns röst kom ganska naturligt då jag använt en likadan gäll röst i en clown några år tidigare, Balders röst var däremot svår att hitta och det tog hela processen innan den lagt sig och jag slutligen blev trygg med den hesa röst han passade bäst i.

Bytet mellan karaktärerna blev också märkligt klumpigt utan att jag kunde sätta fingret på varför. Jag böt ibland karaktär bakom skärmen jag hade bakom mig och ibland genom att vända mig bort från publiken och flytta på rosetten. Här hjälpte min handledare Ahlfors till och sade att, varför dölja något som alla i publiken vet att du gör. Genom att flytta på rosetten vänd mot publiken visar man att man tar in publiken och är öppen, dessutom tycker publiken ofta om att se sådana här förvandlingar äga rum.

Som grund till rörelserna tog jag ungdomars naturliga rastlöshet. Jag ville att mina karaktärer skulle fortsätta på den rastlösheten och verkligen ta ut rörelserna som ungdomar har i sig men inte kan ge uttryck för. Som exempel visar Idun ilska genom att göra kung fu rörelser medan en vanlig ungdom kanske bara spänner hela kroppen men aldrig påbörjar en rörelse utifrån den spänningen. Rent tekniskt gick jag igenom vilka rörelser jag ville använda scen för scen. Jag valde att en del av scenerna skulle vara väldigt detaljerat koreograferat medan andra delar skulle vara helt fria. Detta av helt estetiska och praktiska

²¹ Locking är en dansstil uppkommen i USA på 1960-talet.

skäl. Koreografin skulle tilltala ögat och samtidigt visa karaktärernas genanta ögonblick på ett stiliserat sätt utan att ta avstånd från den undervisande kärnan. De fria delarna skulle ge mig mer frihet i stunden och ge ett mera avslappnat intryck av föreställningen och temat. Trots den fina planen hade koreografin en tendens att ta över och även de fria sekvenserna blev till slut omedvetet koreograferade. Trots det känner jag nu efteråt en så pass stor trygghet i föreställningen att även om något oväntat skulle hända så skulle mina karaktärer kunna ta in det och utan problem ta kontakt med folk i publiken. Lite akrobatik lade jag in för att se om jag kunde hantera det, men det var först med Öhmans hjälp som rörelserna fick en mening och bakades mera naturligt in i helheten.

4 Underhållande och undervisande

4.1 Mål och resultat

Mitt mål var främst att producera en föreställning som stimulerade både på det kulturella och det intellektuella planet, dvs. underhöll och undervisade. Utmaningen fanns i att det ena lätt kunde överskugga det andra. Det kunde endera skulle bli en föreläsning med rörelser eller en show med inslag av sexualitet.

Som biprodukter ville jag visa att fysisk teater kan användas i alla möjliga sammanhang. Jag vill också sprida fysisk teater till sådana människor som vanligtvis inte söker sig till annorlunda teaterformer.

Rent pedagogiskt hade jag ett konstruktivistiskt mål. Jag ville visa på alla de möjligheter ungdomar har idag att själva ta reda på och att det finns alternativ till att sväva omkring i ovisshet. Därtill strävade jag efter att lära ut om det praktiska inom sexualiteten och inte bara ta upp teori, som man ofta gör i skolorna. Det är en bra strategi att använda sig av en konstform när man vill undervisa känslor och praktik.

*"In short, drama and the arts are not fully educational despite their centrally involving feelings, but because they centrally involve feelings"*²²

²² Best David, 1996, 12: *Drama and theatre in education*, Somers, John.

"I korthet, drama och konstformer är inte undervisande *trots* att de centralt involverar känslor, utan *tack vare* att de involverar känslor".

Här håller jag med David Best när han påstår att konstformens undervisande effekt är stark just för att den berör mottagarnas och utövarnas känslor. Genom empati till karaktären kan man genom upplevelse lära sig nya erfarenheter utan att i fysisk mening vara med om händelserna på scen. På detta sätt kan eleverna på ett tryggt avstånd uppleva andras sexuella debut och tankarna kring det och bli en erfarenhet rikare utan att sätta sig själva i blöt.

I inget skede av processen ville jag ersätta sexualundervisningen i skolan och föreställningen bör ej heller användas för det syftet i framtiden. Min strävan var att komplettera undervisningen och kanske skapa en botten för en mera givande debatt i klassrummet i framtiden.

Efter att ha spelat inför publik fyra gånger kan jag säga att resultatet varken blev en föreläsning med rörelser eller en show med inslag av sexualitet. Åt vilket håll lutade det mest?

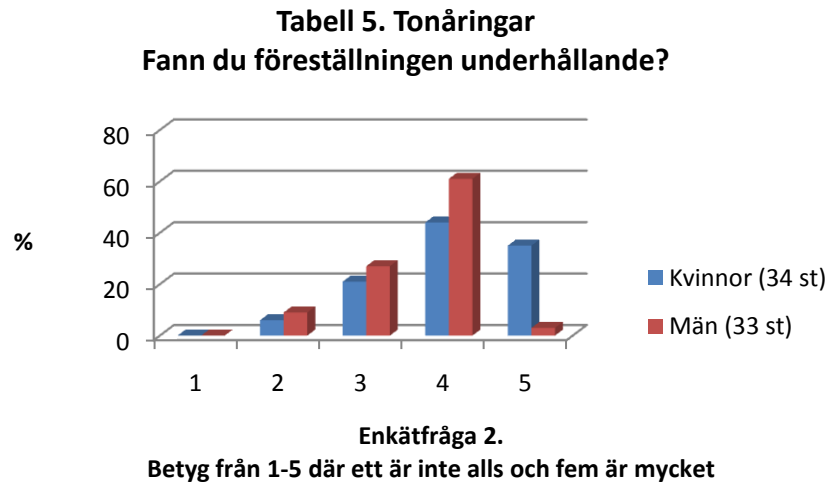
4.1.1 Underhållande

Om vi ser på underhållningsaspekten först. Med underhållande menar jag i det här sammanhanget roande, jag vill alltså se om min föreställning roade publiken. I teatersammanhang i övrigt syftar jag mera på fångslande när jag talar om att teater bör vara underhållande för att vara bra. Visst ville jag med min föreställning också fångsla och beröra, men tyngdpunkten låg på att roa, få folk att slappna av och skratta. Det är också det jag undersöker här.

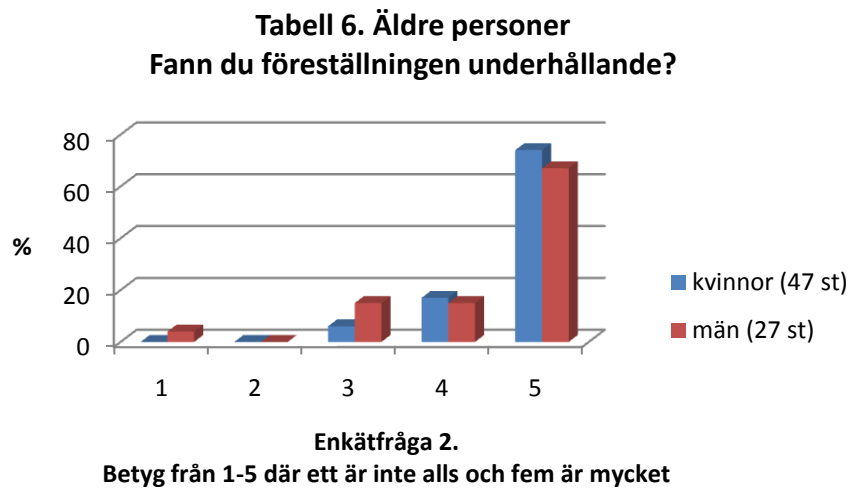
För varje föreställning har jag haft en medarbetare som under föreställningen haft ett manus där de antecknat när publiken har skrattat (skrattfrekvensen). Jag är mycket medveten om hur svårt det är för en ungdom att skratta öppet, särskilt när det gäller ett sådant här känsligt ämne och när lärarna är med och tittar. Därför lade jag fråga 2 till enkäten för att veta om ungdomarna roats trots att det inte syns utanpå. Jag lyckades framkalla en hel del fniss och några helhjärtade skratt ur den yngre publiken. Några sådana hämningar hade inte festivalpubliken trots att de, precis som Tonåringarna, fick sitta på golvet nära mig. Enligt anteckningarna skrattade festivalpubliken sex gånger mera än publiken i skolorna. Så mycket mer att jag ibland fick ta långa pauser för att låta folk skratta ut innan jag fortsatte. Bedömarna kallade också mitt slutarbete för fysisk stand-up.

I enkäten frågar jag (fråga 2) ”Fann du föreställningen underhållande?”

Tabell 5. Enkätfråga 2 Tonåringar

Tabell 6. Enkätfråga 2 Äldre personer

Som tabellerna visar fann de flesta föreställningen mycket underhållande och endast en person ansåg att föreställningen inte alls var underhållande. I skrattfrekvensen, precis som i enkäten tyckte de Äldre personerna att föreställningen var underhållande i större frekvens än Tonåringarna, men inte alls i samma proportioner. Enligt skrattfrekvensen skrattade Tonåringarna sammanlagt 23 gånger medan de Äldre personerna skrattade sammanlagt 141 gånger, dvs. sex gånger mera. Tonårskvinnorna svarade i enkätfråga 2 i medeltal 4,3

medan männen svarade 3,6. De Äldre personernas kvinnor svarade i medeltal 4,6 medan männen svarade 4,4.

Även om de Äldre personerna fann föreställningen mera underhållande än Tonåringarna kan jag inte komma ifrån det faktum att Tonåringarna ändå tyckte att det var underhållande och att de uppskattade att se på pjäsen och det var det som jag sist och slutligen strävade efter.

För att få föreställningen roande lade jag in rolig fakta, strävade efter att publiken skulle känna igen sig i dråpliga situationer och använda mig av kroppen som förlängning på det jag sade. Rolig fakta hittade jag överallt i böckerna jag läste så där hade jag bara att välja och vraka. Att få publiken att känna igen sig var väsentligt men svårast av allt. För att lyckas med det försökte jag helt enkelt ta enkla situationer och problem som så många som möjligt varit med om själva. Jag har nämligen märkt att det är sådant som publiken skrattar mest åt i komedier och stand-up. Några enkla situationer jag använde var: när karaktärerna bråkade om småsaker, att tanken på den man är kär i kan få en att släppa allt annat, och förvåningen över att det inte blir som man tror. Mest skratt framkallade jag dock av den tredje sortens situation. Jag förlängde eller ersatte ord med rörelser, som när Idun försökte säga orgasm eller demonstrerade ”dålig sex”. Till dessa metoder lade jag min naturliga talang för att roa. Stand-up effekten kom av att jag var ensam på scen och att jag under festivalen var tvungen att pausa för att vänta på att skratten skulle tona ner, så som stand-up komiker gör. Det var en effekt jag inte räknat med från början. Slutligen är temat i sig så pass späckat av genanta händelser och komik att folk skulle skratta vare sig jag vill det eller inte.

4.1.2 Undervisande

Allt väl med underhållningen, men lärde sig Tonåringarna något av föreställningen, klarade jag av att vara undervisande?

*"All pedagogisk konst är dålig konst, men all god konst är pedagogisk"*²³

Lennart Hellsing anser att god konst i sig är pedagogisk, och i och med att föreställningen redan konstaterats underhållande så borde den därmed också vara pedagogisk. Jag

²³ Hellsing, Lennart, <http://www.rabensjogren.se/Alfabetiskt/H/Lennart-Hellsing/>.

försökte dock göra pedagogisk konst och därmed borde resultatet enligt Hellsing vara dåligt.

Visst var också den här tanken grunden till många åsikter om min föreställning innan de sett den själva. Att en pjäs som strävar efter att undervisa automatiskt blir dålig, torr och tråkig. En del av dem som tänkt så kom efteråt till mig för att berätta att de låtit sina fördomar mot undervisning styra och att de nu insåg att de haft fel. Det är en mycket utspridd åsikt att inläring gör allting tråkigt och skulden till det finns hitta i vårt utbildningssystem som fortfarande är likadant som på 1950-talet²⁴. Då var skolan den enda platsen man fick information och fakta ifrån. Nuförtiden kan man hitta information varsomhelst, trots det har inte lärarnas roll nästan förändrats alls, de är fortfarande bägare av information som eleverna girigt förväntas dricka ur. Fast det fungerar inte längre så, hjärnan vill ha roligt, och vi behöver tekniker som ”*stöper om informationen i former som är lättare för minnet att hantera och smälta*”²⁵. Bland annat så behöver vi pedagogisk konst. Vi behöver också otaligt många väl utförda undersökningar som visar hur vi bäst kan utnyttja denna källa av lärdom.

I idealfall skulle jag ha behandlat innehållet i pjäsen med en lång frågeenkät som publiken kunde fylla i både före och efter föreställningen. En sådan enkät skulle undersöka den verkliga effekten av hur mycket Tonåringarna lärt sig av pjäsen, men något sådant skulle ta längre att fylla i än att se på föreställningen. Därför valde jag att fråga ungdomarna om de själva anser sig ha lärt sig något nytt. Jag undersökte alltså inte den verkliga effekten utan den *upplevda* effekten. Enligt tabell 3 och 4 på sida 10 upplevde de Äldre personerna att de lärt sig betydligt mer av föreställningen än Tonåringarna upplevt att de lärt sig. Detta kan vägas mot hur mycket de redan ansåg sig kunna från tidigare. I enkätfråga 4 frågar jag ”Känner du dig fullärd om sexualitet?” (Tabell 1 och 2 s. 9) och enligt enkätens resultat anser Tonåringar att de vet mer om sexualitet än de Äldre personerna anser sig veta. Om man skulle undersöka vem som verkligen är mera fullärd skulle troligen resultatet visa att lärdom kommer med erfarenhet och ålder, dvs. att de Äldre personerna skulle få högre resultat än Tonåringarna. Här skulle jag ännu kunna analysera enkätfråga 6 (Kände du medkänsla med karaktärerna i pjäsen? Motivera). Detta för att jag anser att medkänsla bidrar till inläring, och då skulle jag kunna se en annan nivå av inläring.

²⁴ Dryden & Vos, 2001, 78: *Nya inlärningsrevolutionen*.

²⁵ Finkel, W Robert, 1991, 7: *Hjärnan vill ha roligt*.

Människor har olika emotionella behov. Och känslor spelar stor roll för inläring. De är på många sätt kungsvägen in i hjärnans minnessystem. Det emotionella inslaget i en presentation kan spela stor roll för hur väl man tar in information och idéer.²⁶

Fråga 6 visade sig vara för diffust ställd och många svarade därför på den med olika avsikter, det kan jag veta tack vare följdfrågan ("Motivera"). En del gav betyg enligt hur pjäsen korrelerar med deras liv just nu, en del enligt hur verklighetstrogen pjäsen var, en del enligt hur mycket de gillade föreställningen, en del enligt hur mycket de tyckte den behövdes i samhället, osv. Med frågan ville jag veta om publiken levde med i föreställningen inte bara intellektuellt utan också emotionellt. Om de kände med karaktärerna och situationen och inte bara tog in historien och informationen på ett distanserat sätt. Jag valde till slut att inte räkna med svaren till fråga 6 på grund av frågans otydliga natur, men jag hoppas att jag eller någon annan nästa gång kan ställa frågan på ett klarare sätt.

Föreställningen var alltså undervisande, men inte i lika hög grad som den var underhållande om man frågar ungdomarna själva. Det lyckades över förväntan att göra pedagogisk konst som är bra.

4.1.3 Konstruktivistiskt tillvägagångssätt²⁷

Den konstruktivistiska delen i föreställningen var tärningen, med vilken jag demonstrerade och visualiserade olika sätt att söka information. Jag fortsatte med det konstruktivistiska tillvägagångssättet i enkätfråga 3 (Vad tycker du att är viktigt att ungdomar i din ålder borde lära sig inom sexualundervisningen?) och fråga 5 (Var söker du svar på frågor om sexualitet?). Med dessa frågor försökte jag få ungdomarna att tänka själva. Kanske de inte just då hann tänka så mycket på det, men människans hjärna brukar efterbehandla sådana här frågor långt efter att man medvetet slutat tänka på dem. I enkätfråga 3 ville jag att ungdomarna skulle reflektera över vad de ännu känner sig osäkra på inom sexualiteten. Några gav genomtänkta svar som "att acceptera sig själv" eller "att man har rätt att säga nej". De flesta svarade ändå "vet int", "preventivmedel", eller "allting". Man kan alltså inte förlita sig på att ungdomarna själva vet vad de behöver lära sig, det är de vuxnas och lärarnas ansvar att veta vad ungdomarna behöver. Även jag borde kanske ta ett steg

²⁶ Dryden & Vos, 2001, 349: *Nya inlärningsrevolutionen*.

²⁷ Pedagogisk konstruktivistiskt tillvägagångssätt, en inriktning inom pedagogisk teori som påpekar vikten av att lära andra lära sig själva.

tillbaka, för hur kan jag lära dem hur de ska söka svaren då de inte känner till frågorna? Jag kan bara hoppas att min föreställning väckte en massa frågeställningar som ungdomarna kan ha nytta av i sitt sökande efter kunskap.

4.2 Inlärningssätt och multipla intelligenser

Med föreställningen *Konsten att veta* har jag velat nå ut till människor oavsett på vilket sätt de bäst tar in information. Att titta på teater tilltalar redan i sig åskådarens båda hjärnhalvor, den högra hjärnhalvan stimuleras med bilder, rytm och fantasi och den vänstra hjärnhalvan aktiveras med ord, logik och sekvens²⁸. Förutom detta tar olika människor bäst in information på varierande sätt.

Var och en av oss har en inlärningsstil och en arbetsstil som vi föredrar. En del är huvudsakligen visuella inlärare: de tycker om att se bilder och diagram. Andra är auditiva: de tycker om att lyssna. Det finns taktila inlärare: de lär sig bäst genom att använda känselsinnet. Eller kinestetiska inlärare: de lär sig bäst genom att röra på kroppen. En del är textorienterade: de lär sig lätt genom att läsa böcker. Andra är "gruppinteraktiva": de lär sig helst genom att interagera med andra.²⁹

Av dessa når min föreställning de visuella och auditiva inlärarna. För att nå resten kunde jag i samband med *Konsten att veta* samarbeta med Drama i Undervisningen (DIU)³⁰. DIU skulle kunna fylla ut tomrummen som en pedagogisk teaterföreställning inte klarar av att fylla. De grundläggande inlärningsstilarna är tre: kännare 37 %, lyssnare 34 % och visuella 29 %³¹. Mycket få har en enda inlärningsstil, de flesta har en blandning av de tre varav en är starkare än de andra. Så även lyssnare och visuella har en kännande sida som behöver stimuleras. Av gruppen kännare finns det sedan de som lär sig bäst genom att psykiskt känna något och de som behöver känna fysiskt. Det är den senare gruppen som DIU skulle kunna nå.

Enligt Howard Gardner³² finns det dessutom något som heter multipla intelligenser, dvs. olika människor är intellektuella på olika sätt. Han räknade in dessa intelligenser i åtta delar:³³

²⁸ Dryden & Vos, 2001, 124: *Nya inlärningsrevolutionen*.

²⁹ Dryden & Vos, 2001, 99: *Nya inlärningsrevolutionen*.

³⁰ "Use theatre as an educational tool for academia and community; utilizing seminars, workshops and lectures". (Branscom Belle: *Theatre in education*).

"(DIU- Drama i Undervisning) Använder teater som ett undervisande verktyg för den akademiska världen och samhället; genom att arbeta med och i seminarier, workshops, och föreläsningar." (egen översättning).

³¹ Dryden & Vos, 2001, 130: *Nya inlärningsrevolutionen*.

³² Gardner, Howard, 2011: <http://www.howardgardner.com/>.

1. lingvistisk
2. logisk-matematisk
3. visuell-spatial
4. musikalisk
5. kroppslig-kinestetisk
6. social eller interpersonell
7. intuitiv och intrapersonell
8. naturintelligens

Så vad en perfekt inläringsteater behöver är:³⁴

1. en historia (en föreställning)
2. ha ett problem (finns i den dramatiska kurvan i en föreställning)
3. skapa bilder (finns i estetiken i en föreställning)
4. involvera musik (föreställning, DIU)
5. involvera publiken (DIU)
6. låta publiken samarbeta (DIU)
7. gå igenom igen efteråt, anteckna (DIU)
8. experimentera (karaktärerna i föreställningen och/eller med DIU runt ämnet efteråt)

Att sammanföra en teaterföreställning med ett DIU projekt skulle innebära att en eller två personer till skulle involveras i arbetet. Det skulle kräva mera förberedelse, ta längre tid och därmed vara dyrare för skolorna som skulle beställa detta undervisningspaket. Det höga priset skulle i sin tur kräva mer marknadsföring eller en sponsor som betalar oss för att gå till skolorna. En sponsor skulle i sin tur kräva mer omfattande forskning kring effekterna av undervisningspaketet, vilket skulle kräva än mer förberedelse plus efterbehandling av forskningen som i form av enkäter skulle ta ännu mer tid av skolorna i fråga. Detta skulle ytterligare höja tröskeln för att de skulle beställa undervisningspaketet trots att det kanske vid det här laget skulle vara mycket förmånligt eller rentav gratis, beroende på sponsorerna. Steget till att förändra en pedagogisk föreställning till ett undervisningspaket är stort, men undervisningsvärdet skulle skjuta i höjden då det verkligen skulle nå ut till alla människor, oavsett inlärningsstil eller intelligenskategori.

³³ Dryden & Vos, 2001, 120: *Nya inlärningsrevolutionen*.

³⁴ Dryden & Vos, 2001, 340-354: *Nya inlärningsrevolutionen*.

4.3 Vidare forskning

Det finns forskning om pedagogik, det finns forskning om DIU och det finns en hel del om teater teorier och –metoder. När det sedan kommer till rent undervisande teater utan publikarbete som till exempel workshops, övningar eller diskussioner, då är forskningen mycket svår att hitta och därmed svår att sammanställa eller fortsätta på. Vad som behövs är mer forskning i undervisande teater och sedan sammanställning av denna på ett och samma ställe där alla kan ta del av den. Forskningen runt den undervisande teatern skulle kunna bestå av två delar. Den skulle ha en egen del där den undersöker undervisningen i det ämne de valt och en andra del som är samma för alla i det forskningsområdet, om hur undervisande teater fungerar i jämförelse eller i samband med sedvanlig undervisning. Den del som är samma för alla måste noggrant utformas så att den passar alla typer av teater och teorier, plus att den skall kunna användas i många år för att resultat skall kunna påvisas. Enstaka forskning utan anknytning till varandra kan vara nyttig i stunden för att kunna söka pengar till nästa projekt, men inte i det långa loppet där man vill bevisa den undervisande teaterns nytta för samhället.

Ett liknande projekt som mitt har pågått i fem år i New York, USA, av Daniel Packard. Han packar in sitt program i en blandning av sexterapi och humor, han interagerar däremot mycket med publiken. Han ber till exempel publiken skriva ner frågor på lappar innan sin stand-up show och pratar direkt med folk under showen. Han, precis som jag, satsar på komik för att publiken på ett avslappnat sätt skall ta in ny information ”*Jag vet hur man får folk att skratta samtidigt som man lär sig något om sig själv.*”³⁵. Packard är hyllad som relationsguru i USA, och många prisar hans fungerande metoder. Ingen forskning finns som påvisar hur mycket hans metod fungerar, förutom sporadiska, fria intervjuer efteråt. Mitt arbete och andras visar att undervisningsteater utan publikarbete kan fungera, nu borde vidare forskning visa hur mycket det fungerar och varför.

4.4 Förbättringar inför framtiden

Om jag gav mig in på detta projekt igen skulle jag göra några förändringar för att få det att fungera bättre. För det första skulle jag ha föreställningen på förmiddagen, mitt i veckan. Föreställningen hölls på en fredagseftermiddag vilket troligen påverkade svaren i enkäten som blev mycket korta. Jag kan endast gissa mig till att det förklarar den stora procenten

³⁵ Andersson, Katarina, 2011, 18: *Sanningen om sex är hejdlöst rolig*, Hufvudstadsbladet.

som svarade NEJ på fråga 1, om de lärde sig något nytt av föreställningen (65 %), eftersom ett JA kom med en följdfråga (Tabell 3) I Vasa övningsskola där min föreställning visades på förmiddagen och åtföljdes av en lektion svarade mycket flera JA (79 %) på fråga ett (bilaga 5).

Det absolut ideala vore att skolorna kom till en scen så att ungdomarna inte har någon tvekan om att det verkligen är ”riktig teater” de ser så att det inte hindrar dem från att ta in det som visas³⁶. Innan pjäsen börjar skulle jag be den som presenterar mig berätta lite om teaterformen jag använder. Då jag inte gjorde detta i Karis-Billnäs gymnasium uppstod nämligen onödig förvirring kring just stilen jag använde.

Enkäten borde jag ha gjort tydligare så att publiken förstod alla frågor (fråga 6 var diffus). Detta skulle jag göra genom att till exempel strecka under nyckelord i frågorna. Jag skulle istället för att be dem svara mellan ett och fem i en del frågor ge alternativen ett, två, tre eller fyra. Detta för att de endast skulle kunna svara jämna tal och inte kunna fylla i ett neutralt alternativ (3).

Själva föreställningen var tillräckligt lång för att få med väsentlig information och hinna bygga upp en ordentlig historia. Den är också tillräckligt kort för att intresset inte skulle hinna falna. I historien borde jag behandla den manliga karaktären (Balder) mer för att inte männen i publiken ska känna sig utelämnade. Dessutom visar det sig nu att männen verkar mer förvirrade inom ämnet än kvinnor så en större satsning på männen skulle löna sig.

Därtill kunde jag utveckla konceptet så att jag skulle ha föreställningar om sexualitet också för andra åldersgrupper. Dagisbarn skulle till exempel få lära sig mer om självkänsla och kroppen, medan pensionärer skulle få sig ett gott skratt.

Om jag har möjlighet skulle jag definitivt i framtiden även använda mig av DIU i samband med dessa föreställningar. Jag skulle även använda mig av musik. Eftersom jag inte lyssnar särdeles mycket på musik så är det ett utforskat område för mig. Nya inlärningsrevolutionen ger däremot flera exempel på musik som underlättar olika sorters inläring som till exempel barockmusik³⁷. Eftersom min föreställning är humoristisk kan också komisk musik hjälpa, som till exempel ”Brittas fitta” av Björn Rosenström eller ”Vi kommer att dö samtidigt du och jag” av Säkert! I samband med musik kan jag förlänga de rent fysiska delarna, och illustrera känslor och händelser på ett mer roande sätt.

³⁶ Ansåg själv i mina tonår att riktig teater spelas på en scen, och att besökande teater därmed inte var värd att notera.

³⁷ Dryden & Vos, 2001, 320, 334: *Nya inlärningsrevolutionen*.

Rent skådespelar- och dramaturgimässigt skulle jag utveckla historien så att den innefattar också relationsmässiga problem och glädjeämnen. Jag skulle ta bort fysiska inslag som inte är helt nödvändiga och jag skulle interagera mer med publiken för att skapa en så avslappnad inlärningsmiljö som möjligt.

5 Sammanfattning

Under projektets gång kunde jag notera att teater är ett tämligen outforskat komplement till undervisning. Endast i en tidningsartikel har jag hittat något skrivet eller ens nämnt om en rent undervisande föreställning utan publikarbete, dvs. utan tilläggande workshops, arbeten eller diskussioner före, efter eller mitt i föreställningen. Jag är övertygad om att sådan teater har gjorts och görs men om det skrivits och forskats i det så är det väl gömt för dem som letar.

Jag valde att använda mig av ämnet sexualitet eftersom det är ett ämne som jag anser viktigt. Målet var att föreställningen skulle bibehålla teaterformen och vara fängslande men också kunna förmedla saklig information. För att undersöka om jag lyckats i mina strävanden lät jag publiken fylla i en kort enkät efter varje föreställning. Då jag hade två föreställningar för gymnasieettor och två för en äldre publik så valde jag att använda den äldre publiken som en testgrupp vars svar jag jämför med svaren jag fick i skolorna.

Resultaten visade att tonåringarna lärde sig mindre ju mer de själva ansåg sig veta från början. De äldre åskådarna hade en mer realistisk bild av sitt kunnande inom ämnet och ansåg sig därmed i större utsträckning ha lärt sig nya saker av pjäsen.

Jag märker att teater fungerar som kompletterande undervisningsmetod till sexualundervisningen och att teater kan vara både undervisande och underhållande. Jag konstaterar också att inlärningen kunde bli effektivare om det till föreställningen lades DIU för att täcka alla inlärningssätt en människa kan ha.

Vidare noterar jag att jag kan utveckla konceptet och anpassa det till olika situationer och människor i olika livsskeden. Med hjälp av musik och interaktion med publiken kan jag nå människor på ett än mer avslappnat sätt och verkligen få konceptet att fungera.

Källförteckning

Böcker

- Dryden Gordon & Vos Jeannette, *Nya inlärningsrevolutionen*. Jönköping; Brian Books, 2001 (1994).
- Kontula Osmo, Cacciatore Raisa, Apter Dan, Bildjuschkin Katriina, Törhönen Marjatta, Koski Seija & Tiilo Leena, *Koululaisten tiedot sexuaaliterveydestä*. Helsinki: Väestöliitto Väestötutkimuslaitos, 2001.
- Korteniemi-Poikela Erja & Cacciatore Raisa, *Sexualiteten steg för steg*. (u.o.) Utbildningsstyrelsen, undervisningspärm, 1999.
- Somers John, *Drama and Theatre in Education-Contemporary research*. Canada: Captus University publications, 1996. Proceedings of a conference entitled *Researching drama and theatre in education*, held at the University of Exeter in Devon, Apr. 10-13 1995.
- Stanislavskij Konstantin, *Att vara äkta på scen*. Värnamo Fälths boktryckeri: Gidlunds bokförlag, 1986. Översättning Kurtén M.
- Finkel, W Robert, *Hjärnan vill ha roligt – lär snabbt - kom ihåg längre*. Stockholm; Bokförlaget Trevi AB, 1991 (1983). Översättning Nygren Hans.

Internet

- Branscom Belle <http://www.theatreineducation.org/mainmenu.html>, 9.2.2011
- Esscentual alchemy, Blogg på Wordpress.com *Mama´s who loved Kama*, 30.7.2010 <http://esscentualalchemy.wordpress.com/tag/monty-python/>, 3.2.2011
- Gardner Howard <http://www.howardgardner.com/>, 10.2.2011
- Hellsing Lennart, <http://www.rabensjogren.se/Alfabetiskt/H/Lennart-Hellsing/> Stockholm Rabén & Sjögren, 10.2.2011
- Väestöliitto, http://www.vaestoliitto.fi/pa_svenska/ Besökt 1.2.2011

TV

- *The sex education show* British channel 4, www.channel4.com/sexperienceuk Presented by Anna Ryder Richardson

Media

- Jungell, Johanna *Lektionen då alla elever lyssnar*. Vasabladet, s. 15. 2011, 26 januari.
- Andersson, Katarina. *Sanningen om sex är hejdlöst rolig*. Hufvudstadsbladet, s. 18, 2011, 26 februari.

Övrig användbar litteratur och källor jag använt till manuset:

Böcker

- Cohen Joseph, *Penisboken*. New York City: Fresh Ideas Daily, 1999.
- Dr Conrad Sheeree & Dr Milburn Michael, *Smart sex*. New York: Egmont Richter Ab, 2001. Översättning Ulf Gyllenhak
- Forsberg Manne *Kukbruk*. Stockholm: Wahlström & Widstrand, 2004 (2007).
- Hooper Anne, *Lilla Kama Sutra*. Singapore: Bra Böcker, 2005. Översättning Adrian Tinz.
- Janouch Katerina, *Orgasmboken*. Värnamo: bokförlaget Forum, 2003.
- Jokinen Juha Veli, *Homo! Lesbo!* Keuruu: Juha Veli Jokinen ja Minerva Kustannus Oy, Otavan Kirjapaino Oy, 2009.
- Kajak Television Ab, *Fråga Olle*. Västerås: ICA Bokförlag, 2003
- Nevin Tina(rfsu) *Fittfakta*. Stockholm: EO Print, 2004.
- Parkkinen Marja-Leena, *Ulos kaapista*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, 2003.
- Vestin Martha, *Regi: kreativitet och arbetsledarskap*. Sverige; Carlsson, 2006.
- Östergren Petra *Porr, horor, och feminister*. Stockholm: Pocketförlaget, Nørhaven paperback A/S, 2008(2006).

TV

- *Boob envy*, Viisi, channel One, LIVINGit Plus one, BBC
- *Fråga Olle*, www.kanal5.se

Bilaga 1 Enkäten

DRAMAPEDAGOGISK UNDERSÖKNING våren 2011

 Kvinna Man

Ålder _____

1. Lärde du dig något nytt av föreställningen? JA/NEJ (ringa in ditt alternativ)

○ I så fall vad?

2. Fann du föreställningen underhållande? Ge betyg från 1-5 där ett är inte alls och fem är mycket. _____

3. Vad tycker du att är viktigt att ungdomar i din ålder borde lära sig inom sexualundervisningen?

4. Känner du dig fullärd när det kommer till sexualitet? Ge betyg från 1-5 där ett är inte alls och fem är mycket. _____

5. Var söker du svar på dina frågor om sexualitet?

 Internet Böcker Kompisar Föräldrar Hälsovårdaren Ren gissning Övrigt, varifrån?

6. Kände du medkänsla med karaktärerna i pjäsen? Ge betyg från 1-5 där ett är inte alls och fem är mycket. _____

Motivera _____

Tack!

Bilaga 2 Postkortet

Bilaga 3 Programbladet

KONSTEN ATT VETA
- En sexualundervisningsföreläsningSkriven, spelad och utarbetad av
Jenny Eliasson

”Människan är en sexuell varelse så länge hon lever” - Erja Korteniemi-Poikela

Sexualitet är ett ämne som engagerar och angår alla, vare sig vi vill det eller inte. I skolan lärs sexualitet ut teoretiskt, precis som alla andra ämnen. Men att lära ut praktiken om känslor, relationer, reaktioner, tålamod, förståelse, kommunikation, alla dessa saker som varierar från människa till människa, det är en annan femma. Lärarna får ofta varken tid eller verktyg för att kunna ta tag i alla aspekter inom ämnet sexualitet. Olika människor tar dessutom in information på olika sätt; *kinestetiskt* - via känselsinnet, *visuellt* - genom att se eller *auditivt* - genom att lyssna.

Därför väljer jag teater som pedagogiskt verktyg. Teater ger en insyn som tilltalar de flesta trots inlärningssätt, eftersom man lever med, ser och lyssnar på en dramatiskt upplagd historia. I bästa fall fyller teatern ut de hål som teorin lämnat efter sig och vice versa.

Eftersom en teaterföreläsning inte kan fylla alla hål gör jag en konstruktivistisk pjäs. Det innebär att jag strävar efter att lära ungdomarna (eller egentligen alla i publiken) hur de kan lära sig själva och söka upp den information de behöver, även från andra källor än internet.

Tack till!

Maj-len Gröndahl för inspiration

Sonja Ahlfors för handledning

Steina Öhman för handledning

SÖU för samarbete

Mamma för engagemang

Suss Åhman för information

Maya Tångeberg-Grischin för konstnärlig insyn

Bilaga 4 Manuset**Konsten att veta**

Idun – Är du säker?

Balder – Jo, titta själv.

Idun – Nej du tittar

Balder – Nej du

Idun – Nej du

Balder – Nej du

Idun – Okej, men bara om ja får en puss

Det hörs pussljud. Idun tittar ut från bakom skärmen sen försvinner hon.

Balder – Var det många?

Balder tittar ut från bakom skärmen, sen försvinner han.

Idun – Jag börjar, men bara om jag får en...

Pussljud. Hon hoppar fram

Jag är Idun

Går bakom igen

Balder kommer fram

Balder – Jag är Balder

Balder går ut

Idun kommer in

Idun – Pojkvänner är så... irriterande. Särskilt Balder med sitt ”Google hit och google dit”. Som om jag inte plötsligt vet vad p-piller är. Men han är så övertygande med sina blå ögon...

Hon går mot skärmen, stannar och byts till Balder som kommer fram på scen.

Balder – Oujeee. Google är mitt svärd i kampen för att ha rätt. Och enligt google så är p-piller tre saker: Ett preventivmedel, det skyddar inte mot könssjukdomar, och det ökar risken för blodproppar och cancer. In your face Idun. Ditt exceptionellt underbara fejs.

Balder går mot skärmen och stannar upp för att bytas mot Idun

Idun – Han må vara söt men jag vet att han har fel. P-piller är mer än tre saker. Jag vet bara inte hur jag skall bevisa det.

Tänker

Oh, stora mästare. Ni som vakar över oss enkla människor. Hjälp mig se svaren på mina frågor.

En tärning? Det är så liten text på den.

Tappar tärningen, går ner på golvet för att lyssna på den

Aha, aha. Ahaaaa!

Oh, stora tärning, visa mig svaren!

Slänger tärningen bakom skärmen. Lyssnar, går bakom skärmen. En stor tärning slängs fram. Hon kommer också ut, går fram till tärningen och läser på dess sidor.

Respekt, förnuft, bibliotek, tänkt själv, erfarenhet, google. Den här är ju genialisk! Tack stora mästare. Som hjälp för att få svar på min fråga så väljer jag... erfarenhet. Och vem har erfarenhet om, p-piller? Jo hälsovårdaren!

Går ut bakom skärmen Balder kommer fram

Balder – Idun! Idun! Om p-piller sku hjälpa mot finnar så sku väl google ha sagt något om det. Idun!

Sätter sig på tärningen och flyger upp från den igen, börjar plötsligt rabbla info.

- Ballarna är två grader kallare än kroppen
- Orsaken till att så många omskärs i USA är ursprungligen religiös. Man ville förhindra unga män från att onanera.
- Den genomsnittliga ejakulationsmängden är ½-1 tsk
- Eunuckerna vid det kejsrerliga hovet bar ofta sina egna konserverade testiklar i burkar runt halsen.
- Kärlek börjar inte med bråk, det gäller helt enkelt att positivt förvåna för att göra intryck.

Han blir normal igen.

Aj. Idun! Vad hände?

Ser på tärningen. Går ut. Idun kommer in.

Idun – Balder! Vart gick han? Jag har nu det fullständiga svaret på vad p-piller gör. Och p-piller r mer än tre saker.

P-piller

- Kan minska på mensvärk och rikliga blödningar
- Tar bort eventuella smärtor vid ägglossning

In your face, Balder!

- Det botar helt oregelbunden mens
- Och min favorit; det finns p-piller som hjälper mot acne och mellanblödningar
- De gör också att man hur enkelt som helst kan skjuta fram sin mens, till och med flera månader!

Men så finns det ju mindre bra saker också. P-piller kan ge hemska biverkningar som minskad sexlust och samlagssmärter. Å andra sidan vet man inte säkert, för kroppen blir ju full av hormoner och till slut vet man inte längre vad som är kroppen som meddelar om någonting och vad som är hormonerna som spökar. För att inte tala om alla 300 miljoner kvinnor som pissar ut de här hormonerna varje dag, ingen vet vad det gör åt naturen och djuren, eller åt oss människor heller för den delen.

Det är det här jag ska berätta för Balder. Om naturen...

Går ut bakom skärmen, Balder kommer flängande ut på scen.

Balder – Idun! Jag tycker ju att jag hör henne hela tiden.

Sätter sig på tärningen och flyger framåt, igen börjar han rabbla text.

- Förr i tiden sydde skraddarna byxor till män olika beroende på om de var ptV eller ptH, vanligast var ptV, dvs. penis till vänster. Det anses ovanligt att en snopp står rakt ut.
- Orgasmen slätar ut rynkor
- Sperma överlever upp till 5 dagar
- Viagra upptäcktes av misstag som en biverkning till en hjärtmedicin
- P-piller såldes först under förevändningen ”Behandling av svåra menstruationsvärkar” och patienterna ”varnades” för bieffekten att de inte kunde få barn under tiden de åt dessa piller.

Han blir sig själv igen men är mer förvirrad nu han ser misstänksamt på tärningen, då ropar Idun på honom så han stannar upp. Idun dyker upp.

Idun – Här har du det fullständiga svaret på vad p-piller gör... Mår du bra?

Balder ser på henne, sen blir han än mer illamående och springer ut från scenen. Idun ser efter honom och går sedan och knackar på skärmen.

Idun – Överdriver du inte nu? Balder? Hej! Mina mammor säger att om man har problem så ska man jämföra sig med sådana som har värre problem. Som till exempel barnen i Afrika. Eller, kvinnor. För att... Visste du att över 60 % av alla kvinnor i 20-årsåldern har något sorts problem med att få orgasm. Inte nog med det så är det så, att de få som kan få orgasm genom penetrering först får det 2-3 år efter att de börjat försöka. Snacka om många förvirrade fejkningar innan det! Jag tycker, att om man är förvirrad så ska man ta reda på. Och jag har tagit reda på. Så nu fattas bara... Vet du... Om du och jag, menar jag... Nej men jag undrar bara så där för att det är så att JAG VILL HA SEX! Alltså bara om du vill. Balder?

Tittar in bakom skärmen.

Balder – Men, jag vet inte vad jag skulle göra, och tänk om det tar sjukt!

Idun går tillbaka ut på scenen.

Idun – Det undra jag också. Så därför gick jag till biblioteket och tog reda på. Och det är inte så krångligt som det låter. För det första så tar det inte sjukt åt de flesta den första gången, så länge man går lugnt framåt. För det andra är det viktigt att öva för sig själv först, ja så att man känner till vad man tycker om och inte tycker om. För det tredje så sen när man kommer ihop så gäller det att börja med smek på kläderna. För man vill liksom att han är hård och hon är våt. För det fjärde är det en bra idé att ta reda på vad och var klitoris är. För ifall man vill testa på oralsex så är cirkulära rörelser runt klitoris ett populärt sätt att börja, detsamma gäller förstås cirkulära rörelser runt snoppens ollon också.

Och för det femte... öh, för det femte... JA så gäller det att veta att bra sex är det om det är skönt för båda. Bra sex betyder INTE att det håller på så länge som möjligt i så många ställningar som möjligt. Och mina mammor säger att man borde lära sig av de homosexuellas sex för sex är så mycket mer än bara in och ut rörelser.

Det finns så många skrymslen på en kropp som kan utforskas, de vanligaste är till exempel nacken, halsen, öronsibbarna, läpparna, bröstvårtorna, handflatorna, innerlåren, skinkorna... och något till men det kan vi utforska själva!

Och sist men inte minst så kan man inte få några som helst men av att inte få utlösning eller orgasm, det kan vara hur bra som helst ändå.

Så, det låter ju inte så svårt, vad säger du?

Idun går ut bakom skärmen, på andra sidan går Balder ut. Han ser nervös ut. Så samlar han mod och går också bakom skärmen. Nu hörs det ljud som från ett gökur en stund. Så kommer de båda ut från var sin sida om skärmen. De ser förvånade ut

Idun – in penis är sned

Balder – Det är vanligast så. Din ena blygdläpp hänger längre ner än den andra.

Idun – Det är vanligast så. Dina nännin är känsliga.

Balder – Jo. Ditt hål är långt ner.

Idun – Jo. Ska vi testa igen?

Balder – Jo, eller *ser på sin snopp* kanske om en kvart

Idun – Okej

De går ut hand i hand. Hon springer ut tillbaka på scenen och tar upp tärningen.

Idun – Nu e de slut, och hur det gick sen? Det får ni tänka själva!

Pekar på "tänk själv"-sidan på tärningen.

Går ut.

Bilaga 5 Enkätsvaren

Svaren från enkäterna. De Äldres svar är uppdelade i festivaldagarna lördag och söndag. K-Bg står för Karis-Billnäs gymnasium och Övis för Vasa övningsskola.

Svar av Tonåringar

	K-Bg	Övis	Sammanlagt
Kvinnor	23	11	34
Män	25	8	33
Sammanlagt	48	19	67

Svar av Äldre

	Lördag	Söndag	Sammanlagt
Kvinnor	25	22	47
Män	13	14	27
Sammanlagt	38	36	74

Tonåringar

Ålder	K-Bg		Övis		Sammanlagt
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
15åringar	1	0	0	0	1
16åringar	19	20	9	6	54
17åringar	1	3	0	1	5
18åringar	2	1	2	0	5
äldre	0	1	0	1	2

Äldre

Ålder	Lördag		Söndag		Sammanlagt
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
15-19	1	0	3	1	5
20-29	22	7	16	9	54
30-39	1	4	0	2	7
40-49	0	1	2	1	4
äldre	1	1	1	1	4

Fråga 1.

Tonåringar

	K-Bg		Övningsskolan	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
JA	10	7	10	5
NEJ	13	18	1	3

%	Kvinnor	Män
JA	59	36
NEJ	41	64

%	K-Bg	Övningsskolan
JA	35	79
NEJ	65	21

Äldre

	Lördag		Söndag	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
JA	21	12	19	10
NEJ	4	1	3	4

%	Kvinnor	Män
JA	85	81
NEJ	15	19

K-Bg Kvinnor

- Nej
- Eller ja hade inte tänkt på att de kan skada miljön, dedä me p-piller
- Testiklarna runt halsen
- Att p-piller förorsakar cancer
- Lite fakta
- Lite udda fakta/historia
- Konstiga sexfakta
- P-pillrets uppkomst
- Lite historiskt
- Mycket nytt om p-piller
- Intressant historia (i alla fall om kungarna osv.)

K-Bg Män

- Inget nytt
- Att man sydde byxorna olika =)
- Hela som helhet
- Det viktiga kund man men den ”roliga” infon hade man inte hört till exempel viagra och hjärtmedicin
- Iallafall allt som nämndes i teatern
- Nå lite om p-piller och anuckerna
- Någo om p-piller; tror de va blodpropp
- Historia
- Allt möjligt

Övningsskolan Kvinnor

- Jo, nå någo lite mera om p-piller
- Allmänt om sexualitet
- Historien, allmänt info
- Allmän fakta om sex, p-piller...
- Allmänt om sex, riktigt bra saker & förhållanden
- Att man kan få cancer av p-piller

- Att eunucker bar sina ballar i en burk runt halsen
- I början där balder plingade så kom nå lite ny fakta
- Något småfakta, minns inte mer

Övningsskolan Män

- Lite småfakta
- Diverse kroppsliga saker
- Mäns tävlingsinstinkt, ignorans gällande samlag. Och att omskäreelse från början var för att hindra pojkar från att masturbera.

Fråga 2.

Tonåringar

	K-Bg		Övningsskolan		
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
1	0		0	0	0
2	2		3	0	0
3	4		9	3	0
4	9		13	6	7
5	10		0	2	1
Sammanlagt	96,5		87,5	43,5	33,5
Medeltal	4,2		3,5	3,95	4,19

%	Kvinnor	Män
1	0	0
2	6	9
3	21	27
4	44	61
5	35	3

Äldre

	Lördag		Söndag		
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
1	0		1	0	0
2	0		0	0	0
3	3		2	0	2
4	4		3	4	1
5	17		7	18	11

%	Kvinnor	Män
1	0	4
2	0	0
3	6	15
4	17	15
5	74	67

Fråga 3.

K-Bg Kvinnor

- Nåja man lär sig själv
- Preventivmedel
- Lära känna sig själv
- Att tänka själv och känna sig själv
- Ja tycker de e bra som de e
- Jo, men vi har ju det i skolan
- Att man ska skydda sig tillräckligt
- Att acceptera sig själva
- Det mesta hur man skyddar sig t.ex
- Vet inte, kanske om kroppen
- Att allting inte är som i porrfilmer, utan människan fungerar på andra vis.
- Om säkert sex
- Att man inte behöver säga ja till sex om man inte vill
- Vad som är normalt osv.
- Vad som är normalt...
- Allt det som teatern tog fram & som man lär sig nu
- Allting
- Preventivmedel
- Att man har rätt att säga nej
- Att det inte är någonting tabu. Alla borde kunna prata normalt om det i den här åldern.
- 3 svarade inte

K-Bg Män

- Använd kondom
- Int vetja?
- Olika ställningar
- 69
- Att man ska respektera varandra och vara varsamma
- Skydd
- Jo
- Borde lära sig mer det i högstadiet
- Preventivmedel
- Om att de it bra me fyllese
- Om könsjukdomar
- Most vara roligt
- Risker o va som e vanlit
- Ja
- Att använda kondom

- De som e viktigt
- Iallfall allt som nämndes i teatern
- Ja
- 7 svarade inte

Övningsskolan Kvinnor

- Att det t.ex inte är konstigt med en sned kuk, t.ex
- P-piller...
- Jepp
- Japp, och de här var ett bra sätt
- Att det är viktigt att tänka på sig själv och vad man trivs med när det gäller sex.
- Att det är okej att uttrycka sin sexualitet. Man får tala öppet om det. Att man inte behöver göra det så häftigt och avancerat.
- Allt
- Att det blir inte perfekt genast, man måste öva och kommunicera
- 3 svarade inte

Övningsskolan Män

- De som stod på tärningen
- Ingen skillnad när man gör det (ålder)
- Allt är inte som man tror
- Ja
- Tid är inte allt
- Ta reda på så mycket som möjligt
- Att det kanske inte är så lätt som "på film" Och att kanske alla vill, om det går shysst till.
- Alla svarade något

Fråga 4.

Tonåringar

	K-Bg		Övningsskolan		
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
1	0		0	0	1
2	1		0	0	0
3	3		6	4	3
4	14		14	5	3
5	5		5	2	1
Sammanlagt	86,5		99	42,5	27,5
Medeltal	3,76		3,96	3,86	3,44

%	Kvinnor	Män
1	0	3
2	3	0
3	21	27
4	56	52
5	21	18

Äldre

	Lördag		Söndag		
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
1	0		1	0	1
2	3		2	2	2
3	12		5	11	4
4	9		5	8	4
5	1		0	0	2

%	Kvinnor	Män
1	0	7
2	11	15
3	49	33
4	36	33
5	2	7

Fråga 5.

Tonåringar

	K-Bg		Övningsskolan		Sammanlagt
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Internet	17	23	9	7	56
Böcker	3	4	2	2	11
Kompisar	15	8	7	2	32
Föräldrar	1	2	0	0	3
Hälsovårdaren	5	5	1	0	11
Ren gissning	0	3	1	2	6
Övrigt	4	0	1	2	7
Inget svar	1	1	0	0	2

Övriga svar: Tidningar
Syskon
Allmän Bombardering
från alla håll
Uppsnappning
Erfarenhet

Äldre

	Lördag		Söndag		
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Internet	20	10	13	11	
Böcker	12	7	11	4	
Kompisar	19	8	16	5	
Föräldrar	1	4	3	1	
Hälsovårdaren	8	4	8	1	
Ren gissning	0	5	1	3	
Övrigt	7	5	4	2	
Inget svar	0	0	1	0	

Övriga svar: Logik
 Gynekolog
 Dokumentärer (tv)
 Pröva sig fram
 Erfarenhet
 Sambo
 Partner, diskussion och praktik
 Film
 Tidningar
 Övrig media

Fråga 6.

Tonåringar

	K-Bg		Övningsskolan		Sammanlagt
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
1	5	3	0	0	8
2	4	11	1	1	17
3	9	8	4	2	23
4	3	3	4	4	14
5	2	0	2	1	5
Sammanlagt	67	70,5	40	29	
	2,91	2,82	3,64	3,63	

Äldre

	Lördag		Söndag		Sammanlagt
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
1	3	2	4	1	10
2	0	1	1	0	2
3	1	3	9	3	16
4	7	5	6	5	23
5	5	2	3	4	14

Fråga 6.

K-Bg Kvinnor

- Inte så mycket
- Vissa saker har man själv också funderat på.
- Int så myky
- Vet inte
- Hon är lite osäker
- Jo...de verkade väldigt ungdomliga
- Det var klart och tydligt och mycket roligt.
- Jag vet grunderna osv., känner mig inte lika osäker.
- Tyckte synd om att bald i slutet, såg ut som om han inte skulle ha viljat ha sex.

- Massa normala känslor
- Häftig växling mellan karaktärer..
- Så är det.
- Frågor,
- Jag är inte i samma situation

K-Bg Män

- Den var kanske lite för outvecklad för vår ålders ungdomar
- Inte så mycket
- Nå de va lite för mycket härjas som är mera för mindre barn
- De var något överdrivna
- Alla går genom det
- De verkar nervösa
- Lite överdrivet
- Ei
- Dom var lite underliga
- Vet int

Övningsskolan Kvinnor

- De hade såna problem som är alldeles normala.
- De var noggrant beskrivna
- Lätt att sätta sig in i situationen
- För de var ganska lätt att förstå dem och så.
- Man förstod vad de menade men kunde inte riktigt föreställa mig själv i den situationen.
- De kändes levande och äkta. Som något från en riktig situation.
- Lätt att förstå
- Hon uttryckte karaktärernas känslor bra
- Man kunde koppla ihop dem med sitt eget liv på grund av att de undra om samma saker som man själv har gjort.

Övningsskolan Män

- Inte så värst mycket
- Har själv erfarenhet av ungefär de som hände i pjäsen
- Har upplevt samma saker någongång
- Det var intressant hur hon bytte personlighet hela tiden.
- Nära anknytning till ”vanliga människor” med roliga inslag

Skrattantal

K-Bg	13
Övningsskolan	20
Festival lördag	84
Festival söndag	57